

Documentació de medalles (VI): la Festa de l'Arbre

MIQUEL DE CRUSAFONT*

Al nostre llibre sobre les medalles catalanes commemoratives¹ ja vàrem publicar diferents medalles de l'anomenada "Festa de l'Arbre": la de Barcelona de l'any 1907 (CME-1027), la de Barcelona de l'any 1910 (CME-1077), la de Barcelona i sense data que vàrem suposar propera al 1910 (CME-1081), la d'Alacant de l'any 1910 (CME-1089) i la del Prat de Llobregat de l'any 1916 (CME-1138). Darrerament hem pogut examinar un conjunt d'altres medalles i documentació annexa sobre el tema que, segons ens va dir el seu posseïdor, havia trobat en un mercadot de Barcelona. Com que aquest material ens aporta noves medalles i molta més documentació, ens ha semblat que valia la pena de donar-lo a conèixer.

Les medalles responen a les descripcions següents:

1a

* Doctor en Història. President de la SCEN.

1. CRUSAFONT, M. *Medalles commemoratives dels Països Catalans i de la Corona Catalano-Aragonesa (s. XV-XX)*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2006. Referenciarem les medalles amb CME seguit del número del catàleg.

- 1). Medalla de la Festa de l'Arbre. Sense data. Llautó argentat. PARERA. a/Figura al·legòrica femenina amb símbols referents a la ciència guiant uns nens que planten un arbre. En el camp: EL ARBOL ES/EL MEJOR AMIGO/ DEL HOMBRE. A baix i a la dreta, AP.
r/Arbre amb arrels presidint el camp i, sota la seva copa, una cartel·la amb la inscripció: FIESTA DEL ARBOL. A baix i a la dreta, AP, i a l'esquerra, RODRIGUEZ.
pes: 15,7 g Ø = 35 mm CME-1077 variant

- 1a). Medalla semblant amb les lletres J.S.P. a l'esquerra del revers, gravades amb burí.

Com veiem, les imatges són les mateixes que les de la CME-1077 de l'artista Antoni Parera i fabricada per Rodríguez, però al revers hi manca la llegenda BARCELONA-1910. En l'actual variant (1a), en el lloc on hi havia BARCELONA hi ha les inicials J.S.P. gravades amb punxons. Cal assenyalar que en la nostra descripció de la 1077 no vàrem indicar, per inadvertència, les lletres AP de l'anvers (però sí les del revers), al·lusives a Antoni Parera. D'aquestes medalles n'hi havia una cinquantena i sembla que només tres portaven les lletres J.S.P. al revers, que s'avenen amb Joan Salvatella Parellada, que amb tota seguretat era el posseïdor d'aquestes medalles i de la documentació annexa i, almenys en bona part, el responsable de la represa i manteniment de les festes de l'arbre a la postguerra, com veurem.

- 2). Plaqueta personalitzada de la Festa de l'Arbre, del 1973. Argent.
a/Arbre sobre un terreny, que ocupa tot el camp. Sense llegendes.
r/Omplint tot el camp: En Carles Llorenç dedica/ al seu predilecte amic/ en Joan Salvatella/ la medalla d'argent de/ MERIT AL TREBALL per la/ seva valuosa col·laboració/ en la Festa de l'Arbre, en/ el 19è aniversari

de la/ fundació per la malograda/ Lola Vendrell/ 27 de Maig del 1973.

Gravat amb burí.

pes: 26,55 g mides: 42 x 50 Inèdita

3). Medalla a Francesc Viñas del 1963. Aram. CLARÀ.

a/ 1863-1963 AL TENOR/ FRANCISCO VIÑAS. La seva testa, a la dreta.
r/ FUNDADOR · LIGA DEFENSA-ARBOL FRUTAL · Nen amb una
galleda, a la dreta i entre dos arbres fruiters.

pes: 300 g Ø = 64 mm Inèdita

La segona medalla és una peça probablement única donada a Joan Salvatella per la seva col·laboració a la Festa de l'Arbre. Més endavant en donarem algunes dades. Pel que fa a Carles Llorenç, probablement era un alt càrrec de la Diputació de la qual depenia el Patronat de la Festa de l'Arbre Fruiter, com veurem. Pel que fa a Lola Vendrell, la medalla ens diu que va iniciar aquestes festes el 1954, però ja veurem que el seu origen és molt més antic i que aquesta data seria, en tot cas, el de la seva represa passada la Guerra contra el Feixisme (1936-1939), tot i que això no acaba d'encaixar amb el que diu Salvatella en el text que comentarem més endavant.

La tercera medalla ens diu que el famós tenor Francesc Viñas va ésser l'iniciador de la Lliga de Defensa de l'Arbre Fruiter i ens hi afegeix una cronologia enganyosa ja que semblaria que va viure cent anys, és a dir, del 1863 al 1963. Atès que Francesc Viñas va morir el 1933, o bé es tracta d'un error o bé, més probablement, ens vol fer saber, d'una manera no gaire correcta, que la medalla es va editar l'any 1963 amb motiu del centenari del seu naixement. Creiem recordar haver vist altres medalles amb anvers similar i corresponents al Concurs Internacional de Cant Francesc Viñas, un certamen que es va iniciar l'any 1963 amb una

cadència anyal i que persisteix. Es tracta d'una medalla no signada, però com que el tipus del revers coincideix amb un dels relleus que ornem el monument que Moià erigí en honor de Francesc Viñas i són obra de Clarà, pensem que la medalla també se li ha d'atribuir.

El material complementari constava d'un aplec important de dues sèries diferents d'una mena de fitxes de cartolina fetes en un format una mica més ample que el DIN-A4 i altres prospectes i fulletons que anirem comentant. Una part de les fitxes reproduïen imatges d'arbres monumentals de Catalunya, amb indicació de la seva ubicació, un material que el nostre informador no va recollir. L'altra part corresponia a material gràfic amb peus d'imatges i, a voltes, articles o fins i tot una separata, corresponents a diferents festes de l'arbre fetes en llocs diversos, dels quals en va aplegar una cinquantena i va rebutjar la major part dels que no es referien a festes fetes a les terres catalanes. Per a una mateixa festa, a voltes hi havia més d'una fitxa. Cal advertir que, abans que el nostre comunicant adquirís les fitxes, ja se n'havien escampat una quantitat indeterminada, de manera que es tracta d'un fons incomplet també per aquesta raó. Les fitxes són sovint encapçalades per la menció "Celebració de la Festa de l'Arbre a Espanya". La relació de festes que ens aporta aquest fons és la següent:

1. 1906-Badalona, Biel i Moià (2 fitxes).
2. 1907-Barcelona (Tibidabo), Pobla de Lillet, Sant Pere de Torelló, Tarragona, Vallfogona (de Riucorb) i Ciudad Lineal.
3. 1908-Barcelona, Guardamar, Manlleu, Manresa, Pobla de Lillet, Sallent, Tarragona (2 fitxes), Alberite, Ciudad Lineal (3 fitxes), Iecla, Nájera i Sanlúcar de Barrameda.
4. 1909-Barcelona, Pedralbes (Barcelona) (2 fitxes), Lleida, Lloret de Mar, Maó, la Pobla de Lillet, Sant Joan Despí (2 fitxes), Teià, Terrassa (2 fitxes), València, Daroca (2 fitxes), Espinardo, Madrid i San Millán de la Cogolla.
5. 1913-Tàrraga (amb separata referent a S. Eloi).²
6. 1916-Sant Joan de Vilassar.
7. 1931-Moià.
8. 1933-Moià (amb foto i dades de Francesc Viñas)
9. 1934-Moià (2, amb un article de la revista *Esplai* del 26.8.1934).³
10. 1957-Santa Coloma de Gramenet.

El material gràfic que il·lustra aquestes fitxes consisteix en fotografies amb el seu peu, probablement tretes de breus notes de premsa, però n'hi ha moltes que

2. Els Amics de l'Arbre, *La Ermita de San Eloy y su sierra*, opuscle de 12 pàgines, F. Camps Calmet, arts gràfiques, Tàrraga. Probablement 1913.

3. L. J. "La Festa de l'Arbre Fruiter a Moià", *L'Esplai*, 145, Barcelona, 26 agost 1934, p. 403-404.

són pàgines senceres, sovint amb ornaments modernistes i que potser corresponen a fulls solts o a alguna revista que devien editar els organitzadors. La darrera fitxa, l'única de postguerra, està il·lustrada amb un retall de premsa i dues postals. Totes les fitxes porten al final un tampó amb la signatura de Joan Salvatella. La major part del material que comentarem (fitxes i fulletons) està redactada en castellà. No saltres n'anem donant la versió catalana.

En la fitxa corresponent a la fira de Moià del 1933 hi ha una fotografia de Francesc Viñas, que havia mort aquell any, i al peu la notícia següent.

“L'insigne patrici D. Francesc Viñas Dordal (1863-1963), instituïdor de la Festa de l'Arbre Fruiter en el món, celebrada per primer cop a Moià (Barcelona), la seva vila natal, l'any 1904”.

Aquesta data del 1904 ens és confirmada en un article signat per L.J. en l'article a la revista *Esplai* del 26 d'agost del 1934 i que trobem repartit en dues fitxes corresponents a Moià i del 1934. Hi llegim:

“A l'arxiu de l'Ajuntament de Moià hi ha una acta de la reunió celebrada el 23 de setembre del 1904, en la qual la Junta provisional de la Lliga de l'Arbre Fruiter prengué alguns acords encaminats a posar en pràctica tot seguit la realització de l'obra iniciada per l'artista Francesc Viñas”.

I explica els passos que es van acomplir, entre ells, el lloguer d'una peça de terra de regadiu per a fer-hi la primera plantació. És, doncs, errada la data del 1905 que dona la *Gran Enciclopèdia Catalana* en dir, a l'entrada “arbre”, que la iniciativa de Viñas es va iniciar l'any 1905. En realitat fou, com hem vist, el 1904.

Els altres materials documentals, l'apartat 4 dels quals no correspon a aquests fons, són els següents:

1. Un fulletó tipus díptic propagandístic d'una joguina didàctica que havia ideat Josep Salvatella Parellada i que havia guanyat el primer premi en l'exposició oficial de “Juguetes Patrióticos e Instructivos” feta a Barcelona del desembre del 1939 al gener del 1940. El fulletó, encapçalat pels “¡Saludo a Franco!” i “¡Arriba España!” de rigor, explicava com era la joguina, que Josep Salvatella devia distribuir (ja que en el fons hi havia una gran quantitat d'aquests díptics) i que es podia adquirir a les botigues de joguines, papereries, etc.⁴ Aquest Josep probablement era un germà del Joan Salvatella que anem comentant ja que coincideixen els dos cognoms i, pel que es veu, devia estar també vinculat a temes d'ensenyament.

2. Un opuscle de petit format, titulat *Origen y desarrollo de la Fiesta del Árbol*, que es dedueix editat a Barcelona i que conté una entrevista feta per un sa-

4. *El Campeón Geográfico Iberia*, per José SALVATELLA PARELLADA. Díptic del 1940 fet a la Imp. Antigua Aleu, Riego, 42.

cerdot a Josep Salvatella, la qual fou difosa per Ràdio Barcelona el 13 de desembre del 1957.⁵

3. Un opuscle que correspon a la celebració a Moià de la festa del 1963 i que es titula *Fiesta del Árbol y del Homenaje a la Vejez. Organizada por la Liga de Defensa del Árbol Frutal (Primera en España)*, Moià, 1963, 16 pàgines sense numeració i cobertes.⁶ Conté el programa de la festa i altres textos, a més de la fotografia de Viñas i d'una vista del monument que se li dedicà en el centenari del seu naixement i que és obra de Clarà.

4. Tres postals i una fotografia. La fotografia és de Francesc Viñas, sense més dades. Dues postals es poden datar c. 1917 i mostren aspectes de la festa, amb la presència de Viñas i l'anotació en una d'elles que indica que la reina Maria Cristina havia lliurat, com a objecte de premi, una copa de cristall i or.⁷ Una altra postal del 1983, escrita pel mateix Salvatella i enviada a un Lluís Vinardell, porta la imatge de dos plafons de rajoles situades l'una sobre l'altra sobre una mateixa base. En el primer i més gran s'explica que la Festa de l'Arbre Fruiter s'havia posat sota el patronatge de la Mare de Déu del Rosari, la qual havia estat, a més, nomenada "Alcaldesa Honoraria Perpetua" de la vila (!). El segon plafó ens diu que es féu el 1963 amb motiu del centenari de Francesc Viñas, qui havia instituït la Festa de l'Arbre Fruiter i apareix signada: "Del seu Apòstol: Joan Salvatella Parellada" (excepcionalment en català).

Per les dades d'aquests nous documents es pot saber que Joan Salvatella havia estat vinculat a la festa de Moià des de l'any 1920 i s'hi mantingué almenys fins al 1973, com ens ho diu la medalla 2, i més probablement fins al 1983 o més tard encara, segons el que diu el plafó de rajoles amb aquesta data. La joguina del díptic que hem esmentat abans ens fa pensar que probablement ell i el seu germà Josep eren familiars del conegut editor de textos didàctics Antoni Salvatella, de Barcelona, ja que, a més, en el fons que origina aquesta nota hi havia també un

5. *Origen y Desarrollo de la Fiesta del Árbol*, opuscle encapçalat per un timbre amb PATRONATO PROVINCIAL DE LA FIESTA DEL ARBOL. En el camp, les armes de la Diputació, un arbre i DIPUTACIÓN/DE/BARCELONA. Fa referència a l'any 1957 i porta anotacions manuscrites de Joan Salvatella.

6. *Fiesta del Árbol Frutal y de Homenaje a la Vejez. Organizado por la Liga en Defensa del Árbol Frutal (primera en España) y la Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros*. Moià, 17 agost del 1963, Centenari del Naixement de Francesc Viñas Dordal. Gráficas Simó, Urgell 95 bis.

7. Aquestes dues postals tenen el revers sense partir i no són numerades, de manera que segurament formen part d'una sèrie més àmplia. Porten al davant una fotografia d'algun dels actes de les festes, que queden explicades en el peu. En aquest cas, "Coro amb el mestre Morera i el Sr. Viñas" i "Carro del Ateneu-La família Catalana". A dalt, ambdues porten "Moyà. Festa del Arbre Fruiter. Cavalcada en Honor de l'Art de la Terra" i, al costat, els textos dels articles 8 i 25, respectivament, de la "Lliga defensa del arbre fruyter" amb fortes mesures en favor dels arbres i disposicions penals per a qui les incomplís, com ara l'expulsió de la societat si no les denunciava (art. 25). Foren editades per Samsot i Missé Hs., Barcelona. Una d'elles porta al darrere el timbre de l'entitat amb "LLIGA DEFENSA DE L'ARBRE FRUYTER" i, en el camp, un arbre carregat de fruits i a sobre una cartel·la amb "PRO PATRIA". Està datada el 16 d'agost del 1917, però la postal podria ésser més antiga en ésser sense partir. Agraïm a l'experta Assumpta Rafel dues informacions complementàries sobre aquestes postals: formaven una sèrie de 10 i les fotografies eren de Josep Gallés, fotògraf i erudit de Castellterçol.

llibre de poemes d'autor castellà, dedicats als arbres i editat per ell. Als anys cinquanta del s. XX, i potser des de molt abans, Joan Salvatella Parellada dirigia i regentava a Sants una escola de la seva propietat anomenada "Colegio Universal". L'any 1945 hi va organitzar una "Exposición Escolar Agrícola" que va rebre moltes visites. Una d'elles fou la de Lluís Argemí, llavors president de la Diputació de Barcelona, a qui Salvatella va convèncer de la necessitat que es reprenguessin les festes de l'arbre que ja s'havien fet a la preguerra. Argemí va acollir bé la proposta i va crear un "Patronato Provincial de la Fiesta del Árbol", del qual Salvatella fou nomenat "Secretario Asesor". Amb aquesta base, la Diputació, amb el suport del govern de l'Estat, va pressionar els ajuntaments perquè celebressin la festa i cedissin gratuïtament les llavors i els arbres amb l'objectiu que els escolars arribessin a plantar un mínim d'un centenar d'arbres. Segons Salvatella, del 1945 al 1957 s'haurien plantat més de tres milions d'arbres.

Vegem ara la qüestió dels orígens de la Festa de l'Arbre al món i la seva difusió. Naturalment, no intentarem pas fer la història d'aquestes festes, però sí que cal aportar algunes dades de tipus general, de les que es poden trobar en el material enciclopèdic més a l'abast, a fi de situar tot el tema en el seu context real. El mateix Viñas, en el text del 1905 que acompanya el programa de les festes del 1963, rememora com a antecedent les festes que celebraven els grecs i els romans a l'entrada a la primavera i com a homenatge a l'agricultura. Segons Salvatella, la festa l'hauria iniciat l'any 1805 un sacerdot de Villanueva de la Sierra (Càceres). Aquest origen sembla quelcom llegendari, ja que Salvatella no ens pot donar ni el nom del sacerdot i, a més, no hi ha cap constància que hagués tingut continuïtat, si és que la cosa va arribar a ésser un fet. A continuació, ja hi situa Salvatella la iniciativa de Francesc Viñas a Moïà l'any 1904 amb la Festa de l'Arbre Fruiter. Segons altres fonts, però, la Festa de l'Arbre o *Arbor Day* fou iniciada a Nebraska (Estats Units) el 1872 amb l'objectiu d'inculcar als infants el respecte pels arbres i es feia amb la participació de les escoles i els organismes oficials i amb un sentit cívic i educatiu. Sembla, però, que la iniciativa de Nebraska estava més aviat orientada als arbres en general i a la reforestació. En aquesta mateixa línia consta també que l'any 1899 l'enginyer forestal català Rafel Puig i Valls, de Sant Joan de les Abadesses, va crear una Festa de l'Arbre. En aquell any, 500 nens varen plantar 400 pins i el mateix any ja es va fer la festa a Barcelona, amb la presència de l'alcalde, el Dr. Robert. La festa es va escampar ràpidament per la península i per molts altres països d'Europa, on es va reconèixer el mèrit de la iniciativa de Puig, que fou condecorat per l'Estat francès a l'Exposició Universal de París del 1904. L'any 1915 l'Estat espanyol s'involucrava en la matèria i impulsava l'extensió de les festes. En les fitxes de Salvatella es veu que a Ciudad Lineal, a la festa del 1907, s'hi diu que és la desena festa de l'arbre, de manera que és impossible que s'hagués pogut originar per la iniciativa de Viñas el 1904. D'al-

tra banda, tenim dades de les festes de l'arbre celebrades a Barcelona, a la muntanya del Tibidabo, els anys 1902 (era la cinquena festa de l'arbre) i 1916, i en ambdues hi consta la presència dels germans Josep i Marià Puig i Valls, i en la del 1916 s'hi diu explícitament que Josep Puig i Valls havia estat l'iniciador d'aquestes festes, que s'estaven estenent per totes les províncies espanyoles.⁸ El que sembla més probable és que Viñas, que per la seva feina de tenor viatjava molt, hagués tingut notícia de la iniciativa de Puig potser a París l'any 1904, quan fou condecorat, i que volgués portar al seu poble la idea, que va variar una mica canviant el nom de la Festa de l'Arbre per la de Festa de l'Arbre Fruiter. També és possible, és clar, que Viñas hagués tingut la mateixa idea, sense cap coneixement de la iniciativa de Puig i Valls.

Que aquestes festes s'escamparen aviat arreu és ben evident, però en molts casos veiem que es tracta de Festes de l'Arbre i amb clares idees de reforestació, com la que es va promoure a Tàrraga i que va convertir el turó erm i desolat de Sant Eloi en un magnífic parc. Les iniciatives s'havien multiplicat, doncs, però des d'almenys dos orígens diferents, el de Puig i el de Viñas. Fos com fos, la llista de les fitxes de Salvatella ens mostra que el 1906 ja s'havia estès almenys a altres tres poblacions i els anys immediatament posteriors a no menys de 7, 12 i 14, moltes d'elles catalanes, però amb l'aparició també d'altres en terres de parla catalana, com Guardamar, València o Maó, i també peninsulars amb les mencions de llocs prou allunyats, com ara Daroca, Madrid, San Millán de la Cogolla o Sanlúcar de Barrameda. Salvatella, però aplega les dades sense fer cap distinció entre les festes originades per les dues iniciatives.

L'existència de medalles de Barcelona dels anys 1907 i 1910, d'Alacant del 1910 i del Prat del Llobregat del 1916 (on s'hi diu que és la primera festa d'aquell tipus en aquella població), també demostra una ràpida expansió i una progressiva solemnització de l'esdeveniment.

Sembla clar, amb tot, que el fitxer de Salvatella deu estar greument mutilat, especialment després del 1909, i que en els darrers anys abans del 1957 bé hi devia haver altres fitxes, potser adquirides per altra gent que va anar al mercat abans que el nostre comunicant, segurament perquè a les fitxes més modernes hi havia postals en lloc de retalls de premsa. El fet és que, segons Salvatella mateix, les festes es feien l'any 1957 a 33 països i, anys després, a 106.

Les festes de l'arbre es degueren estroncar a l'Estat espanyol amb la Guerra contra el Feixisme (1936-1939) i no sembla que tornessin a anar endavant fins les iniciatives de Lola Vendrell l'any 1954 a Moià o la del mateix Salvatella a la Diputació barcelonina el 1957. Amb aquesta empenta, es degueren reprendre amb

8. "La Fiesta del Árbol", *Album Salón*, edit. Miguel Seguí, Barcelona 1.1.1903, p. 105, on es fa referència a la festa feta el maig anterior, és a dir, del 1902. "Barcelona. La Fiesta del Árbol", *La Ilustración artística*, 1791, 24.4.1916, p. 280. Agraïm a Rossend Casanova aquestes noves informacions que afegim al text ja elaborat.

força i, segons Salvatella, el 1982 ja hi havia 296 poblacions que s'havien adherit al nomenament de la Mare de Déu del Rosari com a "alcaldessa perpètua" cosa que, al marge d'aquesta anècdota absurda, sembla mostrar que aquests ajuntaments devien fer també la festa. Cal dir, però, que les festes de la postguerra perderen bona part del seu sentit cívic i es convertiren en actes religiosos, amb oracions, misses i prèdiques, com era propi de la situació política del moment i com ens explica amb gran satisfacció "l'apòstol" Salvatella en l'entrevista del 1957.

Del conjunt de les informacions podem deduir el següent:

1. La iniciativa d'innovar una Festa de l'Arbre, iniciada a Nebraska el 1872, fou represa per Rafel Puig i Valls el 1899 a Sant Joan de les Abadesses i a Barcelona. L'any 1902 se'n celebrava a Barcelona la cinquena, de manera que en algun any se'n degueren fer dues. L'any 1916, el president l'Associació d'Amics de la Festa de l'Arbre, organitzadora d'aquestes diades, era Enric Mirambell. L'any 1904, Francesc Viñas va proposar de fer la Festa de l'Arbre Fruiter a Moià. Ambdues iniciatives foren acollides de forma positiva pels ajuntaments. Pel que fa al de Moià, sabem que va endegar tot seguit les celebracions, amb plantacions d'arbres per part d'escolars. Existia una Junta que degué no solament organitzar la festa de Moià, sinó que també la va divulgar. El primer president d'aquesta Junta fou Francesc Vilarrúbia i Alibés, segons veiem a l'article de l'*Esplai*, abans esmentat.

2. Aquestes dues iniciatives es van escampar molt ràpidament per les terres catalanes i també per bona part de l'àmbit peninsular, especialment quan s'hi implicaren les autoritats o el mateix govern de l'Estat. Paral·lelament, també s'obriren pas en altres països europeus.

3. Probablement les festes es varen estroncar a l'Estat espanyol, com hem dit, amb motiu de la Guerra contra el Feixisme (1936-1939) i no fou fins al 1954 que Lola Vendrell la va reiniciar a Moià, i la Diputació de Barcelona, a proposta de Salvatella, el 1957 i amb un abast mes ampli. Pel que fa a la medalla d'Antoni Parera de la qual han aparegut ara una cinquantena d'exemplars i amb variants respecte a la del 1910 és probable que sigui una reencunyació que devia encarregar Salvatella en una data indeterminada, però possiblement vers el 1920, quan s'incorporà a les celebracions i amb la intenció que servissin de medalla de premi per a qualsevol festa de l'arbre, tant de Moià com d'altres llocs. El que ens ha arribat és el sobrant d'aquella reencunyació.

Pel que fa a les festes en si, la documentació ens mostra que foren realment multitudinàries i que, a més dels nombrosos escolars, que havien d'ésser els protagonistes de la plantació, també s'hi sumaven gustosament les autoritats que

igualment plantaven arbres i s'afegien als berenars que solien acompanyar la festa. De tota manera, a la festa del 1902 es detalla que els escolars varen rebre un panet, un xoriç, dues taronges i vi (com es veu en aquell temps no tenien tantes manies amb el vi), que menjaren a l'aire lliure i que a les autoritats se'ls va servir un lunch a porta tancada. En les festes de Barcelona dels anys 1902 i 1916 es plantà un cedre, cosa que feren les autoritats, i 200 arbres plantats pels 400 escolars que hi havien acudit. Hi havien anat nens de les escoles municipals, de les escoles privades i de l'asil amb la seva banda de música, i tots anaven amb les seves banderes. D'altra banda, la revista abans esmentada ens explica el programa de la festa de Moià del 1934 i ens fa avinent que s'hi respirava un fort sentiment patriòtic. En aquesta ocasió es va iniciar la construcció d'un monument a Francesc Viñas, mort l'any anterior, i hi varen assistir August Pi i Sunyer en representació del conseller de Cultura de la Generalitat, qui va presidir la festa; el rector de la Universitat, Pere Bosch Gimpera; el president de l'Acadèmia de Medicina, Cristià Cortès; representants de l'Ajuntament de Barcelona, de la Comissió de Cultura del Parlament i de la Caixa de Pensions, i els artistes, cantaires i músics Josep Gairalt, Mercè Plantada, Emili Vendrell i Alexandre Vilalta. Tots ells foren rebuts per l'alcalde, Josep Vilardell, que era llavors el president de l'entitat, i "altres elements destacats de la població". Vegem el programa de la festa:

Al matí, els escolars feren la plantació dels arbres al Parc Francesc Viñas i es posà la primera pedra al monument dedicat al músic, mentre l'Orfeó Sant Graal cantava "L'Himne de l'Arbre Fruiter" i "Els Segadors". Seguiren discursos de Bosch Gimpera, Gallart i Solà glosant la figura del cantant. A continuació, s'inaugurà la Biblioteca Popular de Moià, construïda per la Caixa de Pensions, amb nous parlaments seguits per "un gran contingent de públic".

La tarda, a l'aire lliure en el parc esmentat i amb la presidència de la reina de la festa, la nena Carme Cortès, s'inicià amb una nova actuació de l'Orfeó Sant Graal, dirigida pel mossèn Lluís Daví, que cantà el "Cant de la Senyera". Seguiren discursos de Pi i Sunyer i de Soler i Pla, els quals glosaren la importància de la festa i el seu arrelament a tot Catalunya. A continuació, hi hagué un concert de lieds amb acompanyament de piano i amb obres de Toldrà, Longàs, Morera, Pujol, Zamacois, Lamote de Griñón i d'altres. Després d'un homenatge a la vellesa, Bosch i Gimpera féu un nou discurs i la Coral cantà novament l'"Himne de l'Arbre Fruiter" com a cloenda.

El programa del 1963, en canvi, ja no té gairebé res d'aquest ambient patriòtic i, en qualsevol cas, s'inicia amb un "solemne ofici" a l'església parroquial.

Pel que fa a les altres festes que resten documentades en les fitxes de Salvatella, s'hi poden anar espigolant molts detalls curiosos en les imatges i els seus peus: en la festa de Moià del 1906, s'hi veu un nombrós grup de Castellterçol que porta la seva bandera i també, a Moià, un carro profusament ornat arrossegat per dos

bous; en la de Barcelona del 1907, un general amb barret de copa fa anar el magalló per a plantar un arbre; en la d'Alp, hi ha dues fotografies, certament per separat, dels nens i nenes plantadors i amb no menys de 120 criatures; en la de Tarragona del 1907, hi veiem un elegant conjunt de dames amb grans barrets que eren les que s'ocupaven de repartir els berenars; en la del 1908 de Guardamar, s'hi varen deixar anar coloms; en la del 1908 de la Pobla de Lillet, també hi plantaren arbres representants del "bello sexo"; en la de Ciudad Lineal del 1908, s'hi veu una grossa bandera espanyola i es feren carreres d'obstacles i llançament (o enlairament) d'uns globus enormes, etc. En termes generals, podem veure que la festa atreïa multituds i que les autoritats s'hi havien reservat un important paper. En la festa de Barcelona del 1902, s'hi varen repartir els premis guanyats en l'anterior edició i els premiats foren 20 nens i nenes que reberen llibres i diplomes. Més endavant, el diploma degué ésser substituït o complementat per les medalles de Parera que hem descrit al principi que, en qualsevol cas, s'emprarien en les festes de Moià atès que han aparegut amb la documentació de Salvatella.

Al·l'actualitat, la Festa de l'Arbre Fruiter perviu, si més no a Moià, a la data del 16 d'agost, que correspon a la del naixement de Francesc Viñas, tot i que no sembla que s'hi hagi mantingut l'esperit inicial, és a dir, la presència dels escolars que, justament, era als que es pretenia inculcar el respecte pels arbres, ja que en les fotografies de l'any 2013 que hem consultat s'hi veu la plantació de només dos arbres i no es veu pas que els actors siguin escolars.

Tot i tenir present la interposició excessiva dels polítics en les festes que hem comentat, és una llàstima que no s'hagi sabut mantenir avui amb els principis cívic inicials i com a element educatiu de cara als nens, tot promovent la necessitat de mantenir el respecte a la natura i de fer veure la possibilitat de canviar-ne positivament l'aspecte, com ho feren els esforçats amics de Sant Eloi de Tàrraga que abans hem mencionat.